

Waarom Duits?

Een lio Duits vertelde mij dat ze op zoek was naar een doorslaggevend weerwoord op de retorisch bedoelde vraag van leerlingen: ‘Waarom zou ik Duits kiezen?’. En of ik dat weerwoord had. Nou, niet dus.

Je kunt wel aankomen met feiten als: het gaat om onze naaste buurtaal, die toevallig ook nog eens de eerste taal is van meer dan honderd miljoen mensen. Dus de kans om een Duitssprekende tegen te komen is vrij groot. Maar maakt dat indruk op een Randstedelijke vijftienjarige? Die komt vaker een Turks- of Arabischtalige tegen, zonder die talen te hoeven leren.

Andere argumenten: buurland Duitsland is met meer dan tachtig miljoen inwoners het grootste land van de EU, economisch nummer een in de EU en nummer vier in de wereld. De politieke rol van Duitsland is moeilijker te kwantificeren, maar redelijk gewichtig, Europees en mondiaal. Maar wat zegt dat een havo 3-leerling die nauwelijks weet wie Nederland, laat staan wie Duitsland regeert?

Duitse auto's in Nederland? Duitse

wasmachines en koelkasten? Duitse winkelketens als Aldi, Lidl en Mediamarkt? Kerstmarkten in Keulen of Aken? Wintersport in Oostenrijk? Duitse toeristen aan de Nederlandse stranden? Niet echt redenen om Duits te leren.

Het verschijnsel keuzevakken is relatief modern. Toen Thorbecke in 1863 de hbs en de mms inrichtte, had elk schooltype als vanzelfsprekend één vast pakket eindexamenvakken. Ook vanzelfsprekend was dat Frans én Duits én Engels daarbij hoorden: in het parlement werd er niet over gedebatteerd. Ook in het gymnasium, dat in 1876 in de plaats van de Latijnse school kwam, en in het zich ontwikkelende mulo was dat zo. Die situatie bleef lang bestaan, vooral dankzij de stroperigheid van de Nederlandse onderwijspolitiek. Pas in 1968 kwam de grote schoonmaak met de invoering van de Mammoetwet. Toen werd ook meteen radicaal gebroken met de vaste examenvakkenpakketten; een grote mate van keuzevrijheid werd ingevoerd. Slechts één moderne vreemde taal was verplicht. Dat werd in vrijwel honderd procent van de gevallen Engels.

Want Nederland had na de Tweede Wereldoorlog de blik westwaarts over de Atlantische Oceaan gericht en Duitsland de rug toegekeerd.

Individuele ontplooiing, intrinsieke motivatie, keuzevrijheid: allemaal mooie zaken, maar kinderen wordt niet gevraagd of ze willen leren lezen, schrijven, rekenen, kennis en vaardigheden willen verwerven op het gebied van aardrijkskunde, geschiedenis en een scala van andere vakken. De leerlingen die een vak toevallig leuk en interessant vinden, worden intrinsiek gemotiveerd genoemd; de andere worden tot medewerking gebracht door extrinsieke motivatie: beloning en straf, beide voorkomend in talloze subtiele en minder subtiele vormen en mengsels.

Sinds ongeveer een halve eeuw is extrinsieke motivatie, hoe springlevend ook in de dagelijkse schoolpraktijk, officieel niet meer pedagogisch correct. Een belangrijk panacee is keuzevrijheid. Een leerling kiest een vak omdat hij of zij er goed in is, of minder slecht dan in andere vakken. Maar moet een leerling niet ook gestimuleerd of zo nodig gedwongen

worden om dingen te leren waar hij of zij juist niet goed in is? Of waar zij of hij niet a priori in geïnteresseerd is? Opvoeden betekent niet alleen het kind laten doen waar het zelf opkomt en waar het zin in heeft, maar ook kennis laten maken met onbekende en daardoor onbeminde zaken en taken.

Tot op heden zijn schoolleidingen nog altijd verplicht om in de eerste twee leerjaren van het vmbo naast Engels één moderne vreemde taal aan te bieden, in de eerste drie leerjaren van havo en vwo twee, door de school te kiezen uit Duits, Frans, Spaans, Russisch, Italiaans, Arabisch, Turks en Chinees. Er geldt geen minimum voor het aantal te geven uren. Die verplichting wil het Platform Ons Onderwijs2032 opheffen.

Oké, Onderwijs2032 wil ‘meer van minder’, meer nadruk op verdieping dan op verbreding – misschien is het wel goed om te veel versnippering tegen te gaan. De laatste vijftig jaar zijn voor de moderne vreemde talen het aanbod en de keuzevrijheid gul verruimd, maar het totale aandeel van de talen binnen het onderwijs is afgenomen. Versnippering

van het vreemdetalenaanbod naast Engels levert het risico op van mindere kwaliteit: marginale docentaanstellingen, marginale marktjes voor leermiddelen, marginale lerarenopleidingen.

Politiek en overheid laten de andere talen dan Engels verpieteren als keuzevakken. Is het verantwoord om in de schoolvakkenverdeling politieke, economische en culturele toestanden en ont-

wikkelingen binnen Europa te negeren? Is het niet nodig – juist in tijden dat het Europese project stagneert – om onze jeugd meer benul bij te brengen van politiek, economie, cultuur en taal van onze oosterburen? Dat bereik je niet door de vrije keus te laten aan leerlingen. En al helemaal niet aan schoolleidingen. Daar geven heel andere overwegingen de doorslag. EK ■